LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG (Schev.) - VAN STOLKWEG 29 - TELEF. 55.23.50 - GIRO 41.22.35

Lito

159

DE BEDRIJFSECONOMISCHE DOCUMENTATIE TEN DIENSTE VAN DE PRIJS-BEPALING EN DE BEDRIJFSVOORLICHTING IN DE LANDBOUW.

INLEIDING

Het blijft bij alle werkzaamheden een gebiedende eis zich er voortdurend rekenschap van te geven of de verkregen resultaten in overeenstemming zijn met de bestede kosten en moeite en of de doelmatigheid niet verbeterd kan worden door veranderingen in de werkwijze aan te brengen. Deze eis geldt wel in hoge mate voor de in deze nota behandelde jonge tak van wetenschappelijk onderzoek. Uiteraard zal zoveel mogelijk gestreefd moeten worden naar continuïteit en zullen veranderingen alleen aangebracht behoren te worden na rijp beraad, indien duidelijk vaststaat, dat de veranderingen aanmerkelijke verbeteringen tot gevolg hebben.

Allerlei moeilijkheden, die wij hebben ondervonden bij de bedrijfseconomische documentatie, hebben ons na grondige bestudering van deze zaken gebracht tot de overtuiging, dat het noodzakelijk is belangrijke wijzigingen in de documentatie te brengen. Om een goed overzicht van de bedrijfs-economische documentatie van het Landbouw-Economisch Instituut te verschaffen en het inzicht te verdiepen, wordt in het volgende beknopt de volgende punten besproken.

I. de eisen, die aan de bedrijfs-economische documentatie moeten worden gesteld als grondslag voor de prijspolitiek.
II. de eisen, die aan de bedrijfs-economische documentatie moeten worden gesteld als hulpmiddel van de bedrijfsvoorlichting.
III. welke bedrijfs-economische documentatie bestaat momenteel bij het Landbouw-Economisch Instituut ?
IV. welke ervaring is opgedaan en welke moeilijkheden worden ondervonden ?
V. welke veranderingen worden voorgesteld ?

I. DE EISEN VOOR DE PRIJSPOLITIEK.

Bij de prijspolitiek gaat het in hoofdzaak om twee gezichtspunten, nl. de hoogte van het prijspeil der landbouwproducten voor het verschaffen van een redelijke rentabiliteit der agrarische productie en de onderlinge verhouding van de prijzen van de verschillende producten, mede in verband met de beinvloeding van de hoeveelheden voort te brengen product.

In aansluiting op het vorenstaande kan dus worden gesteld, dat nodig is in de eerste plaats een overzicht te hebben van de rentabiliteit van de landbouwbedrijven, gegroepeerd naar landbouwgebieden, bedrijfstypen en grootteklassen; in de tweede plaats een zo goed mogelijke benadering van de onderlinge verhouding van de kostprijzen der belangrijkste producten in de gebieden, die voor die producten van overwegende betekenis zijn.

Zowel voor de berekening van de rentabiliteit als van de kostprijzen geven de gegevens van één bepaald oogstjaar zonder meer geen juist inzicht. Grondslag moet zoveel mogelijk zijn een gemiddelde van enige jaren om de jaarlijkse schommelingen in kosten en opbrengsten zo goed mogelijk te nivelleren. Bovendien zal met veranderingen in kostenpeil ten opzichte van de basisjaren rekening moeten worden gehouden.
Het gaat in wezen om uit de bekende gegevens een geëxtrapoleerd gemiddelde te berekenen, dat onder gemiddelde productievoorwaarden kan worden verwacht.

Ⓐ 27316 - '47

223 bg 18

Zowel voor de rentabiliteitsberekeningen als voor de afzonderlijke kostprijzen benadert men de werkelijkheid zo dicht mogelijk, indien men uitgaat van de in de administratie van de op de verschillende bedrijven vastgelegde gegevens. De bontheid van deze werkelijkheid mag er niet toe verleiden liever met een standaard te gaan werken, die voor een belangrijk deel uit de aard der zaak fictief is. Onder een standaard wordt een formule verstaan, die voor elk product aangeeft de hoeveelheid arbeid, kunstmest enz., die elke 100 kg product geacht wordt te bevatten. Het is duidelijk, dat een dergelijke formule een vrij grote mate van willekeur inhoudt.

Het zal dan ook moeilijk zijn voor Overheid en Georganiseerde landbouw tot overeenstemming te komen omtrent deze standaarden. Is evenwel één maal overeenstemming bereikt, dan is met behulp van deze formule de invloed van de verandering in de prijzen der kostenelementen op de kostprijs van het product eenvoudig te bepalen. Men bedriegt zich evenwel zelf door te veronderstellen, dat er een standaard bestaat en dat deze standaard ongewijzigd kan blijven gedurende een aantal jaren.

Een belangrijk punt is, dat de in de onderzoekingen betrokken bedrijven een goed beeld bieden van de werkelijkheid en dat zowel wat landbouwgebieden, bedrijfstypen en grootte-klassen, als wat het rentabiliteitspeil van de bedrijven betreft.

De vraag is, wat dit laatste punt betreft, of gestreefd moet worden naar een zo goed mogelijk verdeeld monster van goede, gemiddelde en achterlijke bedrijven of dat de extremen behoren te worden uitgeschakeld. Zal men zich moeten instellen op het gemiddelde, in de zin van het meest voorkomende geval of zal men iets hoger mogen mikken door uit te gaan van bedrijven, die onder gemiddelde productie-omstandigheden van grondsoort, verkaveling enz. werken, maar waarvan vaststaat, dat de bedrijfsvoering aan redelijke eisen voldoet.

Het wil ons voorkomen, dat bij de statistiek der bedrijfsuitkomsten moet worden getracht een goed monster van alle graderingen der bedrijven te verkrijgen. Terwijl bij de keuze der door het Landbouw-Economisch Instituut in samenwerking met de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst verzorgde bedrijfsboekhoudingen moet worden gezocht naar de redelijk goed geleide bedrijven.

II. DE EISEN VOOR DE BEDRIJFSVOORLICHTING.

Ook bij de bedrijfsvoorlichting staat de documentatie van het gehele bedrijf (de rentabiliteit) voorop. De ontleding van het bedrijf in de rentabiliteit van de afzonderlijke takken (akkerbouw-veehouderij) of zo mogelijk de verschillende producten is evenwel gewenst. Belangrijker is het evenwel vaak nog, - indien een splitsing tussen de onderdelen slechts zeer arbitrair is door te voeren - na te gaan, welke gevolgen verschillen in de productiewijze en het productieplan hebben voor de te halen rentabiliteit van het bedrijf.

Bij de documentatie van de bedrijfsvoorlichting gaat het niet - zoals bij de prijsbepaling - om de foto's van de bestaande toestand zelf, maar is dit slechts een uitgangspunt voor vergelijking en analyse met het doel tot verbeteringen in productiewijze en productieplan te komen.

Hoewel het materiaal overigens in hoofdlijnen aan dezelfde eisen moet voldoen als voor de prijsbepaling kan op onderdelen een meer gedetailleerd onderzoek nodig zijn. Bovendien is het voor de voorlichting van grote betekenis documentatie van de beste bedrijven en van afwijkende bedrijfstypen te verkrijgen.

Bedrijven, die wel voorbeeld-, rationalisatie-, of proefbedrijven genoemd zouden kunnen worden. Voor de prijsbepaling gaat de belangstelling vooral uit naar het normale bedrijf; de voorlichting heeft begrijpelijk bovendien veel belangstelling voor het abnormale bedrijf in gunstige zin.

III. OVER WELKE BEDRIJFS-ECONOMISCHE DOCUMENTATIE WORDT BESCHIKT.

1. Kostprijsboekhoudingen landbouwbedrijven.

	boekjaar 1947/'48
Akkerbouwbedrijven	180
Veehouderijbedrijven	
a) met bedrijfsboekhouding [1]	65
b) met gewone kostprijsboekhouding	155
Gemengde bedrijven	110
Wisselbouw en mechanisatie bedrijven	13
Totaal	523

2. Het aantal boekhoudingen waarop de Statistiek der Bedrijfsuitkomsten gebaseerd zal worden, zal voor het boekjaar 1946/'47 (thans in bewerking) ± 3000 bedragen; dit aantal zal worden opgevoerd voor de latere boekjaren tot waarschijnlijk ± 5000.

3. Voorts wordt van ruim 200 pluimveebedrijven een eenvoudige boekhouding bijgehouden, waaruit zowel de rentabiliteit dezer bedrijven als de kostprijs van eieren valt te berekenen.

4. Voor het teeltjaar 1948 zijn 130 kostprijs-bedrijven in de tuinbouw ingeschakeld; voor het teeltjaar 1946 werden de Statistiek der Bedrijfsuitkomsten op ± 600 bedrijven gebaseerd.

IV. ERVARING EN MOEILIJKHEDEN.

a. De Statistiek der bedrijfsuitkomsten.

Wat de landbouw betreft is een aanmerkelijke verbetering verkregen door in overleg met de boekhoudbureaux verkregen uniformering van de rangschikking en verwerking der gegevens, terwijl bovendien een grotere detaillering is verkregen.

Ook in de statistische verwerking naar landbouwgebieden, bedrijfstypen en grootte-klassen is verbetering te verwachten.

De grote handicap is, dat de boekhoudbureaux door grote achterstand tengevolge van de vele fiscale werkzaamheden, voorlopig hun gegevens pas met grote vertraging kunnen verschaffen.

Voor het boekjaar 1946/'47 is daarom een steekproef van ± 700 genomen. De definitieve statistiek over 1946/'47 zal ± 3000 bedrijven omvatten. In beginsel kan een veel groter aantal bedrijven (10.000, zo nodig nog meer) t.z.t. verwerkt worden.

De voorlopige resultaten zijn reeds gepubliceerd; de definitieve kunnen na enige weken worden tegemoet gezien.

Het bezwaar van de gegevens van de bedrijfsuitkomstenstatistiek is, dat het waarschijnlijk is te achten, dat uitkomsten in min of meerdere mate zijn gedrukt in verband met de fiscale doeleinden, waarvoor de boekhoudingen in de eerste plaats dienst doen.

1) Bij deze bedrijven heeft o.a. opbrengstbepaling van graslandproducten plaats.

De statistiek der bedrijfsuitkomsten in de tuinbouw - teeltjaar 1946 - zal worden gebaseerd op ± 600 bedrijven. Dit aantal zal in de toekomst tot ± 1000 worden opgevoerd.
Wat de betrouwbaarheid betreft en de vertraging in het doorgeven der cijfers geldt hetzelfde als hierboven.

b. De bedrijfsboekhouding in eigen beheer bij het Landbouw-Economisch Instituut.

1. De kosten van een uitvoerige boekhouding met tijdschrijving vergt veel administratief animo van de boeren en komt op hoge kosten. Gemiddeld komt de boekhouding en uitwerking van één bedrijf op rond f. 350,-
De hoge kosten van een ingewikkelde administratie beperken het totaal aantal te verwerken bedrijven in aanzienlijke mate.
Het heeft dan ook onze bijzondere aandacht om zo mogelijk te komen tot aanmerkelijke vereenvoudiging. Terwille van de verantwoordelijkheid van de betrouwbaarheid menen wij evenwel in elk geval vast te moeten houden aan de eis van een gesloten, financiële boekhouding. Ook mag niet vergeten worden, dat de eisen voor een goed bruikbare vóór-calculatie hoog zijn waardoor de mogelijke vereenvoudiging aan beperkte grenzen gebonden blijft.
2. De helaas in vrijwel al onze rapporten herhaalde klacht van de smalle basis, hangt ten dele met vorengaande samen. Gelukt het een eenvoudige, maar toch bevredigende boekhouding op te zetten, dan kan met lagere kosten per bedrijf een groter aantal bedrijven in het onderzoek worden betrokken en dus de basis worden verbreed. De basis is nu ook nog smal wat het aantal jaren betreft, waarover gegevens verzameld zijn. Dit is evenwel een kwestie, die door verloop van tijd wordt opgelost. Hiervoor geldt "het wordt elk jaar beter".
3. De berekening van de kostprijzen van de afzonderlijke producten.
Dit levert weinig moeilijkheden op in de bedrijven, waar in hoofdzaak slechts één product, of wel een product, vrijwel los van andere producten, wordt verbouwd. Dit is het geval met de melk op de zuivere weidebedrijven. Een gedetailleerde tijdschrijving is hier ook overbodig. Ook de verzameling van gegevens over de eieren brengt weinig oplosbare complicaties mede.
Iets moeilijker ligt het al bij de zuivere akkerbouwbedrijven. De moeilijkheid geldt dan voornamelijk de post arbeidsloon. De tijdschrijving brengt hier evenwel een redelijke oplossing. Dit geldt te meer, daar de zuivere akkerbouwbedrijven veelal een zodanige oppervlakte hebben, dat de arbeid van boer en gezinsleden in verhouding tot de betaalde loonpost klein is.
Vrijwel onoverkomelijke moeilijkheden bieden evenwel de gemengde bedrijven voor de berekening van de kostprijzen van de afzonderlijke producten. Twee oorzaken zijn hiervoor aan te geven: In de eerste plaats is het zeer moeilijk gebleken enigermate betrouwbare gegevens te verkrijgen voor het verkeer van de producten in het bedrijf van de ene tak naar de andere. Bv. de opgaven omtrent de aan het vee vervoederde akkerbouwproducten uit eigen bedrijf blijken zeer onzekere schattingen te zijn. In de tweede plaats is de verdeling van de arbeidskosten arbitrair binnen vrij ruime grenzen.
Dit wordt nog versterkt door het feit, dat de gezinsarbeid domineert op de zandbedrijven; zodanig zelfs, dat periodiek eigenlijk een overschot aan arbeidskrachten aanwezig is, die evenwel op de tijdschrijfkaarten toch een vrij willekeurige plaats krijgen ingeruimd. Op de gemengde bedrijven is voor een belangrijk deel der kosten de hoeveelheid moeilijk te bepalen, terwijl anderzijds de verdeling per product aan een grote mate van willekeur onderhevig is. Het behoeft dan ook geen verwondering, dat de te verkrijgen resultaten in kostprijzen per product van twijfelachtige betekenis zijn.

In de Tuinbouw spreekt ditzelfde bezwaar ook sterk. Een kostenverdeling - denk alleen maar aan de verdeling van de kosten van de grond en de bemesting over in combinatie geteelde gewassen gedurende één jaar - is hier ook vrij willekeurig. Ook in de tuinbouw rijst ernstige twijfel over de mogelijkheid van de splitsing van de kosten per product. Ook hier gaan de gedachten uit naar een goede boekhouding, die de totale rentabiliteit aangeeft. Over de waarde - daarnaast - van kostprijsboekhoudingen valt nog weinig te zeggen, aangezien niermee nog te weinig ervaring is verkregen.

4. De vertegenwoordiging van een voldoend aantal gebieden en bedrijfstypen.

Hier zijn nog belangrijke leemten in de documentatie.
Een eenvoudige documentatie zal ons in staat stellen meer gebieden in het onderzoek te betrekken.

5. Meer analyse voor bedrijfsvoorlichting noodzakelijk.

Het is noodzakelijk, dat meer stelselmatig de verzameling der gegevens en de analyse hiervan geschiedt als hulpmiddel voor de bedrijfsvoorlichting. Dit is in het algemeen gewenst om tot rationalisatie van onze landbouw te komen, maar ook om het animo van de deelnemers aan de bedrijfsboekhoudingen levend te houden.

V. DE NIEUWE VOORSTELLEN.

Deze omvatten op korte termijn:

a. voor alle bedrijven: de rentabiliteit van de bedrijven in hun geheel op de voorgrond te plaatsen.

b. voor de bedrijven, waar dit tot betrouwbare resultaten kan leiden, ook kostprijzen van afzonderlijke producten te berekenen.

De mogelijkheid achten wij aanwezig voor

1. de zuivere melkveehoudersbedrijven (ook die waar het bouwland geheel in dienst staat van de veehouderij);
2. de grotere zuivere akkerbouwbedrijven;
3. een klein aantal grotere gemengde bedrijven;
4. pluimvee bedrijven;
5. voor tuinbouw-producten via enquête-materiaal en gegevens van de bedrijfsboekhoudingen (w.o. ook kostprijsboekhoudingen) voorlopig de gemaakte calculaties verbeteren.

c. voor de meeste gemengde bedrijven de vrij vruchteloze pogingen te staken om tot kostprijsberekeningen van de afzonderlijke producten te komen. Wel kunnen voor de bedrijfsvoorlichting naast de totale rentabiliteit gegevens verschaft worden over bepaalde bedrijfsonderdelen.
Dit houdt in, dat reeds over het boekjaar 1947'48 de afzonderlijke kostprijzen op alle gemengde bedrijven niet meer worden berekend en in elk geval met ingang van het nieuwe boekjaar met de eenvoudiger boekhouding kan worden volstaan. Het voordeel is dan tevens, dat zonder de uitvoerige tijdschrijving de deelneming aanmerkelijk minder bezwaarlijk wordt van de boer.

d. de keuze van de bedrijven en de gebieden.

1. Zolang nog niet vast staat, dat door vereenvoudiging van de boekhouding een belangrijk groter aantal kan worden opgenomen in het onderzoek, is het noodzakelijk slechts in beperkte mate niet voor prijsbepaling geschikte bedrijven - zgn. voorbeeld-rationalisatiebedrijven - als deelnemers op te nemen. In beperkte mate zodanig op te vatten dat per groep akkerbouw- , veehouderij- en gemengde bedrijven tenminste 150 bedrijven geschikt zijn als basis 1) voor de prijsbepaling.

1) Voor de gemengde bedrijven zullen dus de resultaten van het bedrijf als geheel, niet de kostprijzen van elk der producten deze basis vormen.

Hierbij dient tevens te worden opgemerkt, dat ook uit de gegevens van deze 450 bedrijven belangrijk materiaal voor de voorlichting valt te putten. Dit is tot nu toe nog onvoldoende gebruikt.
Geleidelijk aan kan dan ook ervaring worden opgedaan ten aanzien van het nut, dat de sterk afwijkende bedrijven hebben van de voorlichting.

2. De keuze van de individuele bedrijven in een bepaald gebied zal met meer zorg moeten geschieden dan tot dusver heeft plaats gevonden.

3. De verdeling van de bedrijven over de verschillende bedrijfstypen, landbouwgebieden en bedrijfsgrootte zal opnieuw beoordeeld moeten worden. Hierbij zal echter rekening moeten worden gehouden met de huidige personeelsbezetting in elk ambtsgebied.
Veranderingen, die belangrijke gevolgen hebben voor het aantal deelnemers en de personeelsbezetting, zullen slechts geleidelijk - d.w.z. over meerdere jaren - kunnen worden uitgevoerd.

Zoals U bekend is, is van de zijde van de Contactcommissie Voorlichtingsdienst en het Landbouw-Economisch Instituut reeds een voorstel gedaan, dat betekent, dat,

a. een vrij groot/- aantal zgn. rationalisatiebedrijven zouden worden ingeschakeld ten koste van het aantal normale bedrijven voor de kostprijsberekening.

b. zodanige wijziging in het aantal bedrijven per Consulentschap aangebracht moeten worden, dat de deelnemers een gevoel van willekeur moet bekruipen, indien zij na zo'n korte duur van deelneming bericht zouden ontvangen, dat op hun verdere deelneming geen prijs meer wordt gesteld.

c. bovendien brengt een te sterke wijziging in het aantal bedrijven per Consulentschap aanzienlijke mutaties in de personeelsbezetting mede, die als ongewenst moeten worden beschouwd. Enkele kleine wijzigingen in personeelsbezetting zullen helaas wel niet voorkomen kunnen worden.

Hoewel ik in kan stemmen met de richting, waain het voorstel van de Contactcommissie gaat, meen ik toch, dat dit voorstel dit jaar nog niet geheel voor verwezenlijking vatbaar is. Daarom zou ik willen voorstellen, ons bij de herziening van het aantal en verdeling der bedrijven te baseren op het in bijlage I aangegeven schema.
Het komt mij evenwel nuttig voor, dat een bespreking op korte termijn tussen vertegenwoordigers van de Voorlichtingsdienst van de Stichting voor de Landbouw en van het Landbouw-Economisch Instituut over dit laatste voorstel plaats vindt.

's-Gravenhage, 5 Februari 1948.

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT.
De Directeur,

(J. Hörring)

Bijlage I.

AANTAL EN SPREIDING VAN DE BEDRIJVEN VOLGENS HET VOORSTEL VAN DE CONTACT-COMMISSIE.

Groep A. Bedrijven waar de akkerbouwproducten in hoofdzaak voor verkoop geteeld worden.

Bedrijfstype	Aantal per type	Consulent	Aantal per Consulent: Kostprijsbedrijven	Aantal per Consulent: Rationalisatiebedrijven	Totaal	
Groep A.						
Graantype	40	Ir.Meyers	25	-	25	
		Ir Pattje	5	-	5	
		Ir Dijkema	10	-	10	
						40
Hakvruchten	45+	30 normale en 15 met veel grasland				
	15	rationa- Ir Schijen	10	-	10	
		lisatie- Ir v. Gaalen	10	-	10	
	--	bedrijven Ir v. Beekom	20	10 1)	30	
	60	waarvan Hr v. Dijk	5	5 1)	10	
		30 normale Ir Hartman	-	20	20	
		en 30 met veel gras- land				
						80
Gemengde kleibouwstreek	10	Ir Spithost	10	-	10	10
Veenkoloniale type	25	Ir Pattje	15	-	15	
		Ir Vedder	10	-	10	
						25
Rivierkleigebied	20	Ir Huizinga	20	-	20	20
				Totaal		175
						===

1) Het aantal rationalisatiebedrijven is in het voorstel niet per Consulent genoemd; in dit overzicht is dit wel gedaan.

Groep B. Bedrijven met overwegend grasland, waar uitsluitend veeteeltproducten worden voortgebracht.

Bedrijfstype	Aantal per bedrijfstype	Grondsoort	Consulent	Aantal per Consulent: Kostprijs-bedrijven	Aantal per Consulent: Rationalisatie-bedrijven	Totaal
Friese	60+ rationalisatiebedrijven	zand	Ir de Geus	10	5	15
		klei	Ir Spithost	10 1)	20	30
			Ir v.d. Molen	10 1)	10	20
		veen	Ir v.d. Molen	20	10	30
						95
Zuid-Hollandse en Utrechtse	45+ 25 rationalisatiebedr.	klei-(melk) weide-(kaas) gebied	Ir Scheepers	15	5	20
			Ir Scheepers	15	5	20
		veenweide	Ir Penders	15	25	40
						80
Noord-Holland (boven IJ)	25	klei/zavel	Ir Dijkema	15	-	15
			Ir Hermans	10	-	10
						25
			Totaal			200

In het voorstel van de Contact-Commissie is de groep rationalisatiebedrijven onderscheiden in het aantal dat reeds als zodanig is ingeschakeld (± 50) en het aantal nog te verdelen (115). Het aantal reeds ingeschakelde bedraagt voor Friesland ± 20, voor Zuid-Holland bedraagt het aantal reeds ingeschakelde rationalisatiebedrijven 8, voor Noord-Holland 2. Eenvoudigheidshalve zijn deze 10 bij Zuid-Holland geteld. In totaal zijn er 45 rationalisatiebedrijven over de 3 consulentschappen in Friesland verdeeld.

1) In het voorstel staan 20 bedrijven voor beide Consulentschappen tesamen genoemd.

Groep C. Bedrijven op zand met een gemengde bedrijfsvoering, waarbij de akkerbouw in hoofdzaak in dienst staat van de veehouderij.

Provincies	Aantal	Consulent	Aantal per Consulent: Kostprijsbedrijven	Aantal per Consulent: Rationalisatiebedrijven	Totaal
Drenthe	15	Ir Vedder	15	-	15
Overijssel	20	Ir v.Riemsdijk	10	18 1)	28
		Ir Veldman	10	15 1)	25
Noord-Brabant	30	Ir Schijen	10	5	15
		Ir Peckers	10	-	10
		Ir Franken	10	-	10
Gelderland	25	Ir Kingma	10	-	10
Utrecht		Ir Achterstraat	10	3	13
		Ir Penders	5	-	5
Limburg (Noord)	10	Ir Miedema	10	-	10
				Totaal	141

Het aantal ingeschakelde wisselbouw- + mechanisatiebedrijven bedraagt 3 in Zwolle, 3 in Arnhem en 5 in Breda en nog 3 verdeeld over 3 Consulentschappen.

Samenvatting:

Kostprijsbedrijven + rationalisatiebedrijven	
Akkerbouwbedrijven	175
Veehouderijbedrijven	200
Gemengde bedrijven	140
	515

In het voorstel van de Contact-Commissie is uitgegaan van 525 bedrijven; hierin werden 50 reeds ingeschakelde rationalisatiebedrijven verondersteld; dit zijn er in feite ± 40.

1) In het voorstel staan 30 voor beide consulenten tezamen aangegeven.

Bijlage I.

TOTAAL AANTAL BEDRIJVEN PER CONSULENT.

a. volgens voorstel Contact Commissie (Kostprijs + rationalisatie)

b. volgens voorstel Landbouw-Economisch Instituut.

Kantoor	Consulent	Contact-Cie.			L.E.I.			Huidig aantal bedrijven		personen	
		Akkerbouw	Weide	Gemengd	Akkerbouw	Weide	Gemengd	af	bij	af	bij
1	2	3	4	5	6	7	8	9		10	
1.Groningen	Ir Meyers	25	-	-	35			2			
2.Veendam	Ir Pattje	20			20						
3.Assen	Ir Vedder	10		15	10		20		5		
4.Leeuwarden	Ir Spithost	10	30		20	30		14			
5.Sneek	Ir v.d. Molen		50		8+12	45		8			
6.Drachten	Ir de Geus		15			15					
7.Zwolle	Ir v. Riemsdijk		-	28			60				
8.Hengelo	Ir Veldman	-		25	10						
9.Arnhem	Ir Achterstraat			13		30					
10.Zutphen	Ir Kingma			10					20		1
11.Tiel	Ir Huizinga	20			20				20		1
12.Utrecht	Ir Penders		40	5		20			23		
13.Schagen	Ir Dijkema	10	15							1	
14.Purmerend	Ir Hartman		10		10	20		4			
15.Rotterdam	Ir Scheepers	20	40		10	60	70	15			
16.Barendrecht	Ir van Gaalen	10			10			10		1	
17.Kruiningen	Ir van Beekom	30			30						
18.Schoondijke	Hr van Dijk	10			10			5			
19.Breda	Ir Schijen	10		15	10			7		1	
20.St. Oedenrode	Ir peckers			10			20		5		
21.Oss	Ir Franken			10			20		5		
22.Roermond	Ir Zeguers			10			20		5		
	Totaal	175	200	141	185 195	225	165			3	2
Algeheel totaal (afgerond)			575			575					

175 / Feit Illi'49.

Opmerkingen.

1. In kolom 9 is aangegeven met welk aantal het huidige aantal bedrijven zou moeten worden verminderd resp. vermeerderd, uitgaande van de aantallen genoemd in het voorstel van het Landbouw-Economisch Instituut.
In kolom 10 is hetzelfde geschied t.a.v. de personeelsbezetting.

2. Indien in Leeuwarden de 13 gardeniersbedrijven gehandhaafd moeten worden, zou het aantal weidebedrijven per 1 Mei 1948 verder met ± 15 verlaagd moeten worden.

3. Daar de medewerking van de bedrijven in de Haarlemmermeer + IJpolders (Consulent Ir Hartman) twijfelachtig is (ook voor de rationalisatie) zou dit aantal bij Barendrecht gevoegd kunnen worden, zodat daar inkrimping voorkomen zou worden.
Een andere mogelijkheid is om de 10 akkerbouwbedrijven rond Zoetermeer (Consulent Ir Scheepers) te laten vervallen t.b.v. Barendrecht.
Indien het aantal bedrijven im de Haarlemmermeer ca. komt te vervallen zou, gezien de personeelsbezetting in dit Consulentschap het aantal weidebedrijven verhoogd kunnen worden.

4. Verschillen tussen het voorstel der Contact-Commissie en het L.E.I.-voorstel.

a. Het totaal aantal is in het L.E.I.-voorstel 60 groter.
Dit houdt verband met de veronderstelde invoering van de eenvoudiger boekhouding voor gemengde bedrijven. Voor de 140 bedrijven volgens de oude methode kan globaal 200 volgens de nieuwe methode gerekend worden. Hiermede is dus het verschil verklaard.
Dit meerdere aantal (60) is niet geheel ten bate van de gemengde bedrijven gekomen.
Het aantal weidebedrijven kon hierdoor 25, het aantal akkerbouwbedrijven 10 meer bedragen dan in het voorstel Contact-Commissie.

b. T.a.v. de gebieden geven die der weidebedrijven vrij grote afwijkingen.
Deze verschillen vloeien hieruit voort, dat het L.E.I. het wenselijk acht - zowel t.o.v. de deelnemers als van het personeel - de sterke vermindering niet reeds per 1 Mei volledig te laten ingaan.
Bij de akkerbouwgebieden is het inschakelen van 10 bedrijven in de Wieringermeer door het L.E.I. niet overgenomen; deze zijn bij Groningen gevoegd omdat het zeer ongewenst leek het aantal bedrijven der Groninger Bedrijfsstudiegroepen sterk te verminderen.
In de gebieden der gemengde bedrijven kon in het algemeen een uitbreiding van het aantal plaatsvinden, uitgezonderd in de Consulentschappen Hengelo en Zwolle. Dit laatste is geschied om de groep van 10 Overijsselse veenkoloniale akkerbouwbedrijven en van 10 weidebedrijven in de Kop van Overijssel - welke thans voor het eerst zijn ingeschakeld - niet reeds per 1 Mei 1948 te moeten laten uitvallen. Dit zou desgewenst per 1 Mei 1949 kunnen geschieden.
Een verdere vermindering van het aantal weidebedrijven in Zuid-Holland t.b.v. Utrecht, zoals door de Contact-Commissie wordt voorgesteld zou zich geheel of gedeeltelijk per 1 Mei 1949 kunnen voltrekken.
Een verschil tussen beide voorstellen is voorts nog dat in het L.E.I.- voorstel vooreerst een kleiner aantal rationalisatiebedrijven zijn begrepen. De redenen hiervoor zijn in de tekst uiteengezet.

L.E.I.